

ZNAKOVNI JEZIK – OKNO V SVET Borut Pogačnik

Zlata Crljenko, tolmačka za slovenski znakovni jezik s 30-letnimi izkušnjami Foto: Radio Zeleni val

Malokdo ve, da je bil **znakovni jezik v Sloveniji** nekoč celo prepovedan, saj so se v različnih šolah trudili, da bi gluhi posnemali govor oziroma govorili z glasilkami, kolikor bi jim pač uspelo. Vse to se je spremenilo 25.11.2002, ko je Državni zbor RS sprejel **Zakon o uporabi slovenskega znakovnega jezika**, ki je bil 4.6.2021 sprejet v **Ustavo RS – 62.a člen**. Seveda pa je to tudi **jezik gluhoslepih**, ki ga tudi pri nas že uspešno uporabljajo pri komunikaciji s takšnimi osebami.

Življenje **Zlate Crljenko** je življenje z gluhih že od njenega rojstva naprej. Oba njena starša sta bila namreč gluha in se je tako porodila v svet tišine. Pri učenju govora so ji tako pomagali že od samega začetka sosede, sorodniki in drugi, ki so želeli, da bi se naučila čimbolje govoriti. Že leta 1985 je postala sekretarka **Medobčinskega društva gluhih in naglušnih za Gorenjsko – AURIS**, kjer je to še sedaj. Seveda pa ima še številne druge funkcije, kot na primer: predsednica Sveta Zavoda Združenja tolmačev za slovenski znakovni jezik, stalna sodna tolmačka za slovenski znakovni jezik in tudi tolmačka z liste tolmačev, ki jo vodi Združenje tolmačev Slovenije, in je vpisana tudi pri Ministrstvu za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti.

V oddaji **Odprta dlan** v sredo, **12. julija**, je spregovorila o razvoju tega jezika, ki je za gluhe in gluhoslepe edino okno v svet komunikacije in ga danes uporablja najmanj **1.100 registriranih oseb**, ki ta jezik

obvladajo. Gluhi imajo po zakonu oziroma po podzakonskih aktih **pravico tolmača** do trideset vavčerjev na leto za osebne potrebe, študenti, pa prav tako za osebne potrebe, 100 ur. Tolmačenje na sodiščih in v javnem zdravstvu, pa je pokrito s strani teh organov. Zlata Crljenko je tudi pomembna učiteljica znakovnega jezika, saj tečaje organizirajo v zavodu, na Zvezi društev gluhih in naglušnih ter na njihovih trinajstih društvih.

V oddaji je bila predstavljena tudi zgodba **Jožeta Tekavčiča**, danes **gluhoslepega** senzornega invalida, ki je lani novembra prejel s strani takratnega predsednika države Boruta Pahorja tudi **Jabolko navdiha**. Kljub svoji gluhoslepoti Jože Tekavčič izdeluje miniaturno pohištvo, saj je nekoč videl, vendar je po nesreči izgubil tudi vid.

Zlata Crljenko si že od otroštva prizadeva, da bi imeli gluhi in gluhoslepi možnost komunikacije, saj po lastni izkušnji ve, da je življenje gluhih lahko zelo omejeno, pusto, še težje pa je sporazumevati se s svetom.

Zanimivi oddaji lahko prisluhnete v arhivu Radia Zeleni val: <https://soundcloud.com/radiozelenival/odprta-dlan-ga-zlata-crljenko-tolmacka-znakovnega-jezika>

24. SREČANJE VOJNIH INVALIDOV Andreja Markovič

Mag. Matjaž Ravbar

Foto: ZDVIS

Vojni invalidi, njihovi svojci in prijatelji so se na **tradicionalnem srečanju tokrat zbrali na Koroškem**. Zadnjo majsko soboto je gostitelj srečanja, **Društvo vojnih invalidov za Koroško**, poskrbel za prijetno in domače vzdušje v Družbenem domu na Prevaljah, ki je bil, kot so povedali domačini, vedno središče dogajanja za vse generacije. Prisotne je uvodoma pozdravil predsednik koroškega društva vojnih invalidov **Bojan Černjak**, ki se je gostom zahvalil za prisotnost, ki ga vojni invalidi dojemajo kot izraz spoštovanja in hvaležnosti. Posebej se je zahvalil **svojcem vojnih invalidov za njihovo nesebično ljubezen in podporo** ter izrazil razumevanje njihovega soočanja s številnimi izzivi.

S srečanjem je ZDVIS obeležila **105 letnico konca prve svetovne vojne na Slovenskem in zavarovanja severnih meja s strani Generala Maistra, 80. obletnico ustanovitve Slovenskih vojnih partizanskih bolnišnic Franja in Pavla, 80 letnico Kočevskega zboru odposlancev slovenskega naroda, 55. obletnico ustanovitve slovenske Teritorialne obrambe, 15. obletnico delovanja Koordinacije domoljubnih in veteranskih organizacij Slovenije in 100. obletnico rojstva Karla Destovnika Kajuha.**

Župan Občine Prevalje **dr. Matija Tasič** je izrazil zadovoljstvo, da so se vojni invalidi in njihovi prijatelji zbrali v Prevaljah. Pot na Koroško ni lahka in ne kratka, a tu živijo dobri ljudje, znani po gostoljubju. Nadeja se, da bo v te kraje kmalu prišla hitra cesta in se bo čim več ljudi odločilo obiskati te prelepe kraje in bodo tudi Korošci lahko hitreje potovali po Sloveniji. Spomnil je, da so se v koroških krajih zgodili pomembni dogodki prve, druge in osamosvojitvene vojne. Na Poljani pri Prevaljah so se od 9. do 15. maja 1945 odvijali zadnji boji druge svetovne vojne na slovenskih tleh. Na mejnem prehodu Holmec je med slovensko osamosvojitveno vojno od 27. do 29. junija 1991 potekal spopad med pripadniki Slovenske policije in TO RS na eni strani ter pripadniki JLA na drugih in je bil eden najbolj obsežnih in intenzivnih spopadov celotne vojne. Poudaril je, da se s sodelovanjem lahko veliko naredi in kako pomembno je, da si posamezniki stojimo ob strani in nudimo pomoč. Prijetno počutje je udeležencem zaželel tudi predsednik ZDVIS Janez Podržaj z željo, da si pomagajo med seboj pri premagovanju težav, pri tem naj nas vedno spremlja dobra volja.

Slavnostni govornik v. d. direktorja Uprave RS za vojaško dediščino **mag. Matjaž Ravbar** je uvodoma spomnil na **skrb za vojne invalide in njihov položaj v družbi v preteklosti ter tudi na pravno zaščito vojnih invalidov in organiziranost vojnih invalidov v interesna združenja**. Povedal je, da je odnos do vojnih invalidov za naše okolje iz zgodovinskega vidika star toliko kot pisana beseda. Žal so v različnih obdobjih različno tretirali vojne invalide, a že od antične Grčije in Rimskega imperija je država v določeni meri skrbela za veterane in vojne invalide. Šlo je za to, da vojakom in invalidom zagotovijo normalno in dostojno življenje. To govori o posebnem odnosu do vojnih invalidov in ustrezna pravna ureditev položaja vojnih invalidov je s tega vidika za državo dolžnost. »Vojni invalidi ste izjemnega pomena za Slovenijo in nihče od vas se zaradi poškodbe ne bi smel počutiti drugim v breme, ne bi se smel bati osamljenosti in izolacije. Da kot družba dosežemo večjo povezanost, vključenost in spoštovanje, potrebujemo vaše izkušnje, znanje in voljo.«, je poudaril Ravbar ter zagotovil podporo Uprave in države zvezi in društvom pri urejanju odprtih in aktualnih vprašanj.

S svojo udeležbo so praznik vojnih invalidov počastili predstavniki invalidskih, veteranskih in domoljubnih organizacij iz Slovenije in Italije. Prisotne je v imenu predsednika Zveze vojnih invalidov Italije **Claudia Betti** pozdravil predsednik Regionalne organizacije vojnih invalidov Furlanije Julijske krajine **Pierino Violino**, ki je povedal, da vojna vedno prinaša brutalnost. In ravno zato imajo naša združenja neizogibno poslanstvo zagotoviti, da spomin na žrtve naših prednikov, na njihov pogum in požrtvovalnost, ne bo nikoli pozabljen in naj bo svarilo in vabilo k miru za sedanje in bodoče generacije.

Tudi tokrat ni manjkal **veličasten mimohod praporov zveze in društev vojnih invalidov**, ki dajejo srečanju pridih svečanosti in nas opominjajo na **vrednote miru, svobode in sloge brez vojne**. Ob prihodu je udeležence pričakala dobrodošlica z domačim jabolčnim sokom ter orehovo potico in cimetovo pogačo, ki jih je spekla domačinka **Marjeta Ročnik**, ki je sicer članica Društva kmetič Mežiške doline in je bila leta 2019 izbrana za kmetico leta. Tudi kosilo, ki so ga pripravili v Gostišču Marin Miler iz Šentanela, je bilo tradicionalno koroško s kuhano govedino, svinjsko pečenko, praženim krompirjem, ajdovo kašo, mežerli in kruhovim hrenom, za sladico pa je bil kločev nudi.

Kulturni program, ki ga je odlično povezoval domačin **Jurij Berložnik**, so s pestrim in raznolikim nastopom obogatili **Ditka Čepin** na kitari, ki jo je spremljal oče na klaviaturah, pevka **Vera Traffela** ter stand up komik **Gašper Bergant**, ki je poskrbel za sproščeno vzdušje. Posebej ganljivi sta bili Ditkina **interpretacija Kajuhove Naše pesmi** in Verine pesmi **Koroško srce**. Po kulturnem programu je igral **narodno zabavni ansambel S.O.S.** in z razigrano glasbo napolnil plesišče. Udeleženci so si lahko ogledali tudi razstavo ročnih del **skupine Nagelj** Društva vojnih invalidov Zasavje. Veseli nas, da je srečanje z leti postalo osrednji dogodek vojnih invalidov in društev vojnih invalidov ter njihovih članov. Žalimo si, da v vašem koledarju zadnja majska sobota ostaja rezervirana za srečanje.

DRUŽENJE OB SLADOLEDU Katarina Lukešević

Izvajalka Slava z uporabniki programa v Juršincih na sladoledu

Foto: A.P. – ZIFS 2023

V teh vročih julijskih dneh še kako prija hladna osvežitev v naravni senci in s okusnim sladoledom. Izvajalca Anton in Slava skrbita, da uporabniki programa Veriga psihosocialne oskrbe in druženja, **niso v teh vročih poletnih dneh osamljeni**, zato jih tudi večkrat med tednom obiščeta, da poklepetajo in se skupaj v dopoldanskih urah posladkajo s sladoledom ali sadjem.

UČENJE SKOZI DOTIK Hanah Karba

Marjana Kenda, koordinatorka Erasmus+ projekta Učenje skozi dotik Foto: Združenje DLAN

Združenje gluhoslepih Slovenije DLAN je aktivno sodelovalo na **Konferenci ob zaključku Erasmusovih projektov**, ki sta ga pripravili Zavod za študije gluhih, izobraževanje, tolmačenje in coaching Lingua Signans

ter Združenje gluhih Slovenije 14. 11. Združenje DLAN je predstavilo projekt **Učenje skozi dotik**, to je izobraževanje in usposabljanje zaposlenih ter prostovoljcev, z namenom pridobitve in krepitev kompetenc za delo z ljudmi z gluhoslepoto. V sklopu projekta smo v Združenju gluhoslepih Slovenije DLAN dvakrat gostili strokovnjake s področja gluhoslepote iz tujine, enkrat pa smo se po znanje v tujino odpravili kar sami – obiskali smo madžarsko nacionalno društvo gluhoslepih.

PROTI KASETNIM BOMBAM

Borut Pogačnik in voditeljica oddaje Aleksandra Jug

Foto: Nova24TV Slovenija (Youtube)

V TV oddaji **Tema dneva** na **Novi24TV** v torek, **11. julija**, ob 21.10 uri, je naš urednik Borut Pogačnik predstavil **deklaracijo invalidov iz Združenja invalidov – Foruma Slovenije**, kar zadeva uporabo kasetnih bomb, saj te **pozročajo neizmerno škodo civilnemu prebivalstvu**, kjerkoli in kdaj koli so bile odvržene. Še dandanes je na področju jugovzhodne Azije na desetine žrtev odvrženih kasetnih bomb iz časa Vietnamske vojne. Apeliral je tudi na našo vlado, da naj se zoperstavi tovrstnim zločinskim podvigom, saj je v takih primerih, ko nekdo za obrambo uporablja prepovedana sredstva, zelo blizu temu, da se izenači z agresorjem.

Kot navajajo svetovne agencije, je Bela hiša te dni sporočila, da Ukrajina že »uspešno uporablja« kasetne bombe. Nikomur očitno ni več mar niti za civilne žrtve na obeh straneh. To pa je verjetno pot, ki vodi v razpad civilizacije.

Očitno zaradi aktualnosti, je Nova24TV to oddajo še nekajkrat ponovila.

O ZIFS-ovi deklaraciji o kasetnih bombah so poročali v četrtek, 13. julija, v informativni oddaji na valovih **Radia Zeleni val**. Deklaracija je bila objavljena na 11. strani **Dnevnika**, 12. julija, in 7. strani **Dela**, 13. julija.

OBNOVA POSLOVNIH PROSTOROV ZDRUŽENJA DLAN Hanah Karba

V juniju je potekala tudi **obnova celotnih poslovnih prostorov Združenja DLAN**. Dnevne aktivnosti z ljudmi z gluhoslepoto so se odvijale večinoma izven prostorov združenja, in sicer v naravi ter drugih javnih prostorih. **V jeseni pričakujemo otvoritev obnovljenih prostorov**, kjer se bomo zahvalili sofinancerjem in donatorjem, ki so omogočili izvedbo prepotrebnih obnovitvenih del.

PREDAVANJE »INVALIDI – ZEMLJANI, KI SOOBLIKUJEJO NAŠO CIVILIZACIJO«

Julijsko predavanje o invalidih v Mengšu

Foto: Andreja Gogala

V četrtek, **13. julija**, je imel **Igor Mravlja**, član ZIFS, sicer iskalec zgodovinskih drobcev in gmot, vrednih trajnega spomina, v sklopu programa Pod-uk Power-Point predavanje z naslovom »**Invalidi - Zemljani, ki sooblikujejo našo civilizacijo**«. Tokrat v Domu počitka Mengeš, pred tem pa na desetinah različnih krajev po Sloveniji (že od 2016 naprej).

Predavanje seže najprej v čase tisoče let pred našim štetjem, biblijske dogodke, preko antike, srednjega veka vse do dandanes. Prepletajo se besede, informacije, fotografije, gibljive in zvočne slike... Človečnost, upornost, vztrajnost, dostojanstvo..., sporočila in namigi za današnje rodove. O **znamenitih osebah z invalidnostjo**; slepem »prvem učitelju Evrope«, grških in nordijskih bogovih, kraljih, vojskovodjih, pesnikih, znanstvenikih, izumiteljih, razsvetljencih, razumnikih, sodnikih, odpornikih, rodoljubih, politikih, umetnikih, glasbenikih, športnikih, novinarjih, blogerjih, stripovskih in filmskih junakih..., navadnih ljudeh široke duše.

Tudi Slovenci so med njimi, zasloveli po vsem svetu. Med poslušalci, kot vedno, spekter vseh tipov, vrst, področij, zanimanj, značajev... kot sicer v človeški družbi. Sivolasi kaveljci in korenine, ki so sooblikovali našo družbo in jim še vedno velja spoštljivo prisluhniti.

KLJUB SLABI NAPOVEDI VSEENO PELJALI NA TRIGLAV 35 SLEPIH IN SLABOVIDNIH **Katarina Lukešević**

Prejšnji teden je neurje po Sloveniji povzročilo ogromno škode, poškodovalo več oseb in terjalo smrtne žrtve. Na delu niso bili samo gasilci, ampak tudi gorski reševalci, ki so morali v sredo, 19. julija, reševati okoli 90 planincev, med njimi je bilo **35 slepih in slabovidnih s spremljevalci**, ki so bili zaradi neurja ujeti v Kovinarski koči v Krmi.

Planinci so se, ne glede na slabo napoved vremena, vseeno odpravili na Triglav, in ko so se vračali nazaj v dolino, se je na cesto porušilo veliko dreves. Poveljnik civilne zaščite **Srečko Šestan** je v oddaji 24ur zvečer povedal: »**Opozarjam na te neodgovornosti tistih, ki to organizirajo. Te ljudi so ob takšni vremenski napovedi peljali na Triglav.**« Na srečo se je dobro končalo!

KOSTANJEVICA NA KRKI – NAŠE EDINO MESTO NA OTOKU

Dr. Boris Golec*

Kostanjevica po Valvasorjevi Topografiji Kranjske, 1679

Foto: arhiv dr. B. G.

Le redkokateremu Slovencu je znano, da je **Kostanjevica na Krki eno najstarejših slovenskih mest** in da leži na rečnem otoku. V stoletjih, ko je bilo glavno zunanje znamenje mest obzidanost – mestna obzidja so v glavnem porušili okoli leta 1800 –, ni dajala vtisa mestne naselbine, saj kot edino mesto na Slovenskem in daleč naokoli ni premogla obzidja. Varovali so jo le ozka struga Krke ter dvoje utrjenih mestnih vrat na južni in severni strani pri obeh mostovih. Kljub veliki ranljivosti pa mesto ni bilo nikoli osvojeno s silo. Do živega ji začuda niso prišli niti Turki, ki so leta 1473 uničili bližnji neobzidani trg Otok (Gutenwerd), od katerega ni ostalo tako rekoč nič in so ga pred dobrega pol stoletja izkopali šele arheologi.

V nadaljevanju si bomo na kratko ogledali zgodovinski razvoj Kostanjevice od začetkov do naših dni. Glede na lego v plodni ravnini ob Krki je razumljivo, da je bilo to območje poseljeno že zgodaj, o čemer govorijo najdbe iz prazgodovinske (halštatske) in antične (rimske) dobe. Tudi v zapisano zgodovino vstopi naselje prek arheologije, in sicer z novcem iz domače kovnice z napisom »CIVITAS LADESTRO«, datiranim v čas okoli leta 1215. Malo zatem je listinsko izpričana kostanjeviška župnija (1220), s čimer se ime Kostanjevice sploh prvič zasveti v pisnih virih. Oznaka civitas (mesto) in obstoj župnijskega središča pričata, da je bilo naselje na rečnem otoku tedaj že mnogostransko razvito, njegovi ustanovitelji koroški vojvode Spanheimi pa so mu priznavali status mesta že več desetletij, preden je leta 1249 v virih omenjeno kot trg in 1252 prvič kot mesto. Meščanska naselbina je kot načrtna ustanova vzniknila v okviru spanheimske kolonizacije najverjetneje v drugi polovici 12. stoletja. Pri njenem razvoju so igrali pomembno vlogo trije sedeži kostanjeviškega zemljiškega gospostva: stari kostanjeviški grad nad Podbočjem (Stari grad), opuščen v 15. stoletju, ter dva mestna gradova, izginuli starejši in še obstoječi mlajši. Gospodarski in duhovni profil mesta in okolice je še posebej zaznamovalo pol tisočletja delovanja bližnje cistercijanske opatije (1234–1786), ki je imela obsežno samostansko zemljiško gospostvo, dobila že leta 1249 patronatsko pravico nad mestno župnijo in postala leta 1667 lastnica gospostva Kostanjevica s sedežem v mestnem gradu. Tudi po njeni ukinitvi je samostansko poslopje še vse do druge svetovne vojne nudilo streho pomembnim gospodarskim, upravnim in sodnim ustanovam.

Kostanjeviška meščanska naselbina je, nasprotno, doživljala neponovljivo zlato dobo samo prvi dve stoletji svojega obstoja, ko je veljala za glavno urbano središče na Dolenjskem. Obsežni privilegij o mestnih pravicah

– v začetku 14. stoletja ji ga je podelil vojvoda Henrik Goriško-Tirolski – pomeni trajen spomenik nekdanji slavi mesta, ki jo je danes moč le slutiti. Kostanjeviško mestno pravo, najstarejši tovrstni privilegij na Kranjskem, je postalo namreč vzor petim drugim mestom – Metliki, Črnomlju, Novemu mestu, Kočevju in Ložu. Odločilni udarec nadaljnemu razvoju kostanjeviškega mesta je prinesla habsburška ustanovitev Novega mesta leta 1365. Z njegovim naglim vzponom je Kostanjevica že do srede 15. stoletja zdrsnila na raven lokalnega tržišča in gospodarskega središča, ki je odtlej ni nikoli več prerasla. V naslednjih stoletjih je po gospodarski in davčni moči ostajala na repu kranjskih in slovenskih mest, pri čemer je zaradi izpostavljene obmejne lege tem bolj občutila osmansko zasedbo glavnine Ogrsko-hrvaškega kraljestva in pogosto precej neprijetno soseščino priseljenih žumberških Uskokov. Več zaporednih požarov v 17. in v prvi polovici 18. stoletja je mesto privedlo do verjetno najnižje točke v vsej njegovi zgodovini, nato pa je od druge polovice 18. stoletja sledilo postopno okrevanje. Nov udarec je leta 1787 pomenila t. i. municipalizacija, s katero je Kostanjevica med prvimi mesti na Slovenskem izgubila avtonomijo in se podredila novoustanovljenemu državnemu gospostvu s sedežem v razpuščenem samostanu.

Tako kot na drugih področjih je mesto že v poznem srednjem veku zakrnelo tudi v urbanističnem razvoju. Kostanjevica je namreč do danes ohranila tipično srednjeveško parcelacijo s širokimi parcelami in ostala še globoko v 19. stoletje mestece s pretežno lesenimi pritličnimi hišami. Še več, ker ni bila obzidana, je dajala veliko bolj vtis trško-kmečkega kakor mestnega naselja. Tudi v 19. in 20. stoletju Kostanjevica ni doživela pravih spodbud za modernizacijo, še posebej ker ji niso bile naklonjene prometne razmere. Ostajala je lokalno obrtno-trgovsko središče z ruralnim predznakom in se niti v upravno-političnem pogledu ni povzpela nad raven občinskega središča. S svojo meščansko gardo, zadnjo na Dolenjskem, je do druge svetovne vojne ohranjala blede pridih meščanskosti, v letih po vojni pa je z izgubo naslova mesta in lastne občine (1956) delila usodo drugih v razvoju zakrnelih mest, kakršni sta bili poleg Kostanjevice Višnja Gora in Lož. Oboje, mestni naslov in sedež občine, je po desetletjih gospodarskega in demografskega nazadovanja znova pridobila šele na pragu 21. stoletja.

*Prof. dr. **Boris Golec**, znanstveni svetnik na Znanstvenoraziskovalnem centru SAZU in redni profesor Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.

HALO, ZIFS...?

Poberki iz dežurne svetovalne službe

Pokličite nas na 041 381 679, vse dni v tednu med 8.00 in 21.00 uro ali povprašajte na info@zifs.si.

Dežurna svetovalna služba Združenja Invalidov – Foruma Slovenije deluje neprekinjeno vse dni že od 16. marca 2020 naprej in je v tem času pomagala že več kot tisoč ljudem.

Poberek iz dežurne svetovalne službe:

- Naš nastop v oddaji Tema dneva na Novi24TV je, kljub poletju, precej odmeval, saj je bil to neposredni poziv k miru v Ukrajini. Številni gledalci so pozdravili, vendar se zdi, da orožarski lobiji po Evropi in svetu nimajo takšnih ciljev, ali kakor je zapisala Štefka Zlobec: »To ni zaželena tema, kot je že rekel bivši varuh človekovih pravic Matjaž Hanžek. Ubogi mi!«
- Klicala je gospa iz Ljubljane, mati otroka s posebnimi potrebami, s katerim je bila v Izoli in kljub kartici za invalide, oglobljena z 80 eur in to celo na mestu za invalide, kar se klicateljici absolutno ne zdi prav. Svetovali smo ji, da se obrne na vodstvo redarstva v Izoli, kakor tudi na občino Izolo ter svoj primer predstavi, saj ima vse papirje o otrokovi invalidnosti.

- Bralec iz Posočja nas je opozoril na invalida 1. stopnje 52-letnega Boštjana Vovka iz Tolmina, ki je 19. junija izgubil streho nad glavo, ko ga je občina deložirala iz občinskega stanovanja. In mu, seveda, ni ponudila niti šotora. Zgodba je resnična in grozljiva. Slovenske novice so temu namenile 14. julija celo stran.

Upamo, da je največja slovenska invalidska organizacija Zveza delovnih invalidov Slovenije že stopila v stik z občino Tolmin in s tamkajšnjim CSD.

V Združenju invalidov-Forumu Slovenije (ZIFS) smo mu tudi pripravljene v okviru dežurne službe pomagati, saj se naš program, kot edini, izvaja že od 16. marca 2020 naprej. In to vsak dan od 8. do 21. ure.

Invalid Boštjan Vovk je namreč 13. junija poskušal narediti samomor. Vsaj pri ZIFS nikomur ne odrečemo pomoči, čeprav delujemo na robu preživetja.

DNEVNI CENTER V AKCIJI Hanah Karba

Dnevne aktivnosti z ljudmi z gluhoslepoto

Foto: Združenje DLAN

Kljub številnim aktivnostim, ki so se odvijale v mesecu juniju, so redno potekale **dnevne aktivnosti z ljudmi z gluhoslepoto znotraj Dnevnega centra gluhoslepih**. Tako so potekale športne, kulturne, izobraževalne in družabne aktivnosti. Vse pripomorejo h krepitvi posameznika z gluhoslepoto kot tudi skupnosti gluhoslepih.

Vsi dogodki, ki so se odvijali v mesecu juniju, so bili na svojstven način **posvečeni Helen Keller**, veliki vzornici številnih po vsem svetu. Skozi številne aktivnosti in javne prireditve **želimo širiti ozaveščenost o gluhoslepoti in poudariti izjemnost ljudi z gluhoslepoto**. Skozi vse dejavnosti in prireditve smo si prizadevali poudariti tudi pomen enakosti, vključevanja in spoštovanja raznolikosti. S ponosom smo se pridružili globalnemu gibanju, posvečenemu Helen Keller, ter prispevali k razvoju in rasti skupnosti gluhoslepih v Sloveniji.

PREGANJANJE KRISTJANOV V RIMSKEM CESARSTVU

Zoran Radonjić »Žonki«

Krščanstvo je po številu vernikov **največja svetovna religija**. Nastalo je v 1. stol. po Kr. V prvih treh stoletjih ni kazalo, da bo postalo edina dovoljena religija v rimskem cesarstvu. **Rimski cesar Neron (37–68)** naj bi dal zažgati stari Rim, da bi zgradil lepše in večje mesto in da bi celo dobil navdih za poezijo. Čeprav nimamo zanesljivih dokazov za to, se je Nerona oprijel vzdevek »**Požigalec Rima**« (po Neronu je duhovito imenovan sodobni računalniški program za »peko« CD-ROMov in drugih zgoščenk »Nero Burning Rom«). Z večjo gotovostjo pa lahko trdimo, da je bil **Neron prvi rimski cesar, ki je preganjal kristjane**. On je kristjane uporabil za grešne kozle. Da bi od sebe odvrnil vsakršen sum in utišal govorice, je krivdo za požar v Rimu naprtil kristjanom.

»Obsojencev niso usmrtili na hitro, temveč so jih za zabavo oblekli v živalske kože in naščuvali nanje pse, da so jih raztrgali z zobmi, ali pa so jih razpeli na križe in jih premazali z vnetljivimi snovmi, da so po zatonu dneva zagoreli v temi kot bakle.« (Tacit: Anali. Citirano v knjigi: Bessiere, Gerard. Jezus – nepričakovani bog, Ljubljana: DZS, 1995, str. 139)

»Če Tibera prestopi bregove, če Nil ne poplavi polj, če nebo obmiruje ali se zemlja zatrese, če udari lakota ali kuga, brž se razleže klic: »Kristjane levu!«

(Tertulijan: Apologija. Citirano v knjigi: Brodnik, Vilma ... et al. Zgodovina 1. Ljubljana: DZS, 2003, str. 194)

Zakaj so še Neron in nekateri drugi rimski cesarji preganjali kristjane?

Mnogi niso razumeli krščanstva. O kristjanih so krožile vsakovrstne domneve. Kristjani so govorili, da je uničenje tega sveta potrebno za nastanek boljšega in čistejšega. Ker pa ljudje navadno poslušajo samo površno, so se v Rimu razširile govorice, da kristjani sovražijo ljudi oziroma da si želijo konca sveta.

O kristjanih so tudi govorili, da so spolni razuzdanci (krščanstvo poudarja ljubezen do bližnjega in celo sovražnika), da so kanibalisti (šlo je za posledico nerazumevanja obhajila; pri obhajilu kruh in vino simbolizirata Kristusovo telo in kri). Nekateri oblastniki so videli v krščanstvu nevarnost za državo. Menili so, da kristjani ogrožajo mir in sožitje z bogovi, od česar da je odvisna blaginja države. Kristjani so poudarjali, da je njihov bog edini pravi Bog. Zavračali so darovanje rimskim bogovom in odklanjali poganske kulte. S tem naj bi izzivali božjo jezo. Tako so menili mnogi Rimljani.

Kristjani so bili posebniji v rimski družbi, zato so bili pogosto grešni kozli. Množica je iskala krivce za velike katastrofe (za že prej omenjeni požar v Rimu, lakoto, vpade barbarov, naravne nesreče) in oblastniki so to morali upoštevati. Omeniti je treba še kult vladarjev. Vladarje so častili po božje (to ni rimski izum). Najbolj izrazit kult vladarja v Rimu je bil v času cesarja Dioklecijana. Dioklecijan se je imel za »gospoda in boga« (dominus et deus). Zahteval je, da ga častijo kot boga, toda kristjani so priznavali le enega Gospoda – na nebu.

Katakombe (podzemeljska grobišča) so bile v času preganjanja krščanstva tudi pribežališča kristjanov. Stene katakomb so bile pogosto poslikane s krščanskimi simboli. Najbolj pogosta zgodnjekrščanska simbola, poleg **križa**, sta t. i. **dobri pastir** in **riba**. Dobri pastir je podoba Jezusa, ki se je žrtvoval za ljudi kakor dobri pastir za svoje ovce.

Ihtis (v grških črkah **ΙΧΘΥΣ**) v antični grščini pomeni riba. Predvsem je znana kot krščanski simbol. Vsaka črka grške ihtis pomeni prvo črko nove besede, in sicer: »Jezus Kristus, Božji Sin, Odrešenik« (grško: Ἰησοῦς Χριστός, Θεοῦ Υἱός, Σωτήρ).

V Nišu (antičnem Naisu ali Nisusu) v današnji Srbiji je rojen slavni **Konstantin Veliki**, ki je najbolj znan po milanskem ediktu ali odloku iz leta 313, s katerim je prepovedal preganjanje kristjanov v rimski državi. Po tem rimskem cesarju so mesto Bizanc (na stičišču Evrope in Azije) preimenovali v Konstantinopol (slovensko ime za to mesto je Carigrad, turško pa Istanbul, po turški osvojitvi leta 1453).

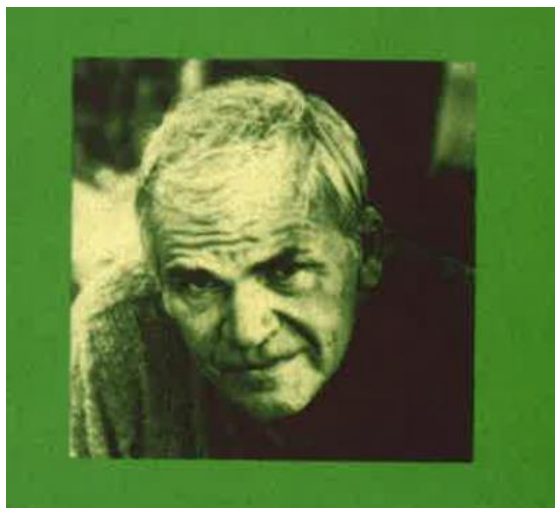
NISO VSI ZA TAKŠNE SPREMEMBE ZDRAVSTVENEGA ZAVAROVANJA

Generalni sekretar Zveze organizacij pacientov Gregor Cuzak obvešča, da do 26. julija lahko podate pripombe na spremembe **Pravil obveznega zdravstvenega zavarovanja** in na **Pravilnik o medicinskih pripomočkih**, ki jih lahko posredujete na naslov franci.gerbec@zveza-pacientov.si.

Gre za izjemno pomembna pravilnika, ki vplivata na pravice pacientov in bosta v marsičem odločala o storitvah zdravstvenega zavarovanja za vse državljane. Priča smo popolnemu kolapsu zdravstvenega sistema, zato je celo dolžnost, da v to dejavno posežemo in uspemo rešiti, kar se še rešiti da.

UMRL MILAN KUNDERA

Borut Pogačnik

Milan Kundera (1929-2023)

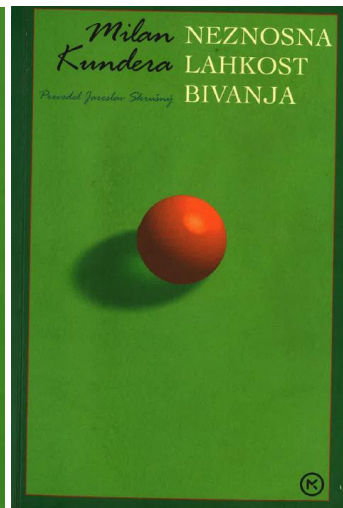

Foto: ZIFS

Milan Kundera je verjetno največji češki pisatelj. Rojen 1929 v Brnu, pa je tam, kot piše Vesna Milek, že ali še vedno nepoznan. Pri nas ga verjetno poznamo po romanu **Neznosna lahkost bivanja**, ki je bil morda za tisti čas zelo pogumen.

Neznosna lahkost bivanja je v bistvu večplasten roman, ki ga je potrebno brati z dobrim poznavanjem Praške pomladi, ruske invazije in obračuna z lastno vestjo protagonista Tomaža, ki poleg nezvestobe, lahkotno odpiše tudi svojega mladoletnega sina po ločitvi s prvo ženo.

Toda to v bistvu ni logos romana. Ta je prikrit z razmislekom o medsebojnih odnosih med češkimi intelektualci pred, med in zlasti po sovjetski agresiji leta 1968. Takratna Čehoslovaška je bila namreč prestreljena z ovadui, navideznimi prijatelji, agenti raznoterih provenienc in služb. Verjetno je edini obrambni mehanizem v takem okolju paranoja. Je bilo to tisto, da se uradno nikoli ni vrnil na Češko?

BO PRIHODNJE LETO SLEPIM IN SLABOVIDNIM MOGOČE POSLUŠATI TEDNIK SPOROČEVALEC?

Borut Pogačnik

Foto: ZIFS

S pomočjo umetne inteligence in uporabe robota, bomo v prihodnjem letu, če bodo zato finančna sredstva, izdajali dosednji spletni in tiskani tednik Sporočevalec za slepe in slabovidne s pomočjo sinteze v zvočni obliki. Ker bo tednik tudi v arhivu, bodo lahko slepi in slabovidni dostopali do vseh številčk Sporočevalca, kadarkoli bodo to želeli. Gre za prvi tak projekt v Evropi nasploh, kar pomeni popolni multimedijski pristop pri posredovanju osebam s slepoto in slabovidnostjo.

DRUGI TENIŠKI TURNIR ZA POKAL ZVEZE

Jože Globokar

Drugi teniški turnir na invalidskih vozičkih

Foto: arhiv Zveze

Na teniških igriščih TK Triglav v Kranju je 22. julija 2023 potekal drugi teniški turnir na invalidskih vozičkih za pokal Zveze paraplegikov Slovenije. Turnir je organiziralo Društvo

paraplegikov Gorenjske, udeležilo pa se ga je pet tenisačev – štirje iz gorenjskega društva, eden pa iz Društva paraplegikov ljubljanske pokrajine. Vse prisotne sta ob začetku turnirja pozdravila predsednik Društva paraplegikov Gorenjske **Peter Robnik** in vodja športa pri Zvezi paraplegikov Slovenije **Gregor Gračner**.

Vsak tekmovalec je igral z vsakim in na koncu je imel največ uspeha **Sašo Rink** iz DP Ljubljana, ki je že drugič zapored osvojil pokal brez poraza. Drugi je bil **Zdravko Eržen**, tretji **Gašper Črnilec**, četrto mesto je zasedel **Peter Robnik**, peto pa **Mojca Tomažin**.

Ob zaključku turnirja je pokal in medalje za prva tri mesta podelila športna referentka DP Gorenjske **Jovita Jeglič** in se vsem zahvalila za udeležbo.

V CELJU NA OGLED RAZSTAVA PEŠ PO DOMAČIH KRAJIH Katarina Lukešević

Peš po domačih krajih (1934-1936)

Foto: Jerneja Jezernik

V Celju, natančneje na **Krekovem trgu**, se lahko do konca avgusta sprehodite skozi razstavo **Peš po domačih krajih**, ki je predstavljena na 16 panojih v slovenskem, angleškem in nemškem jeziku.

Razstava ponuja ogled zapisov iz popotnih dnevnikov svetovne popotnice in pisateljice **Alme M. Karlin**, ko se je potepala v domačih krajih med letoma 1934 in 1936. O Alminih podvigih, pa si lahko preberete tudi v novi knjigi **Jerneje Jezernik Peš po domačih krajih**, ki je že dostopna v vseh knjigarnah po Sloveniji.

SLIKE BRALCEV: UŽIVAMO NA MORJU

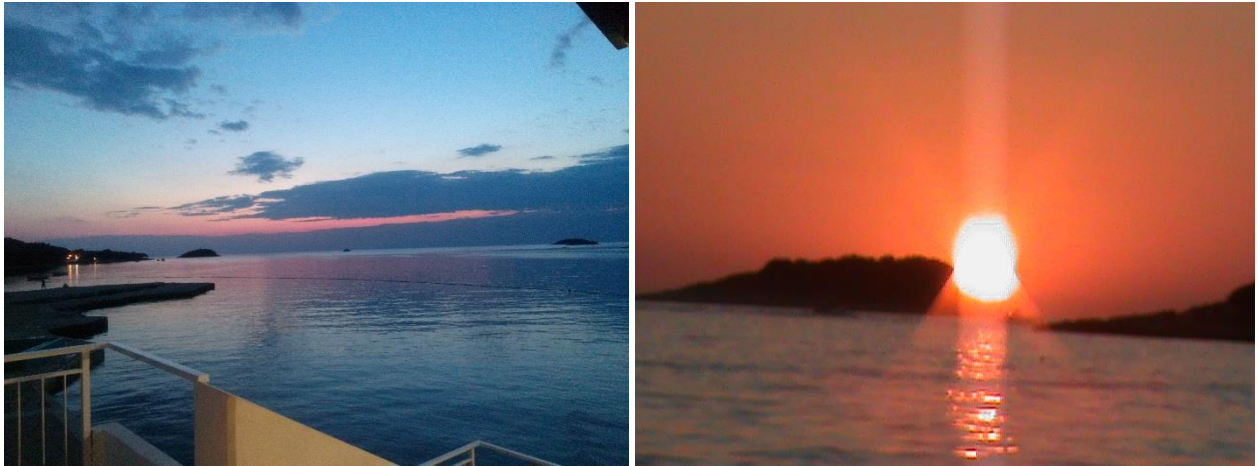

Foto: Niko Kostjukovskij

Bralec Niko nam je poslal fotografiji s svojega poletnega dopusta ob hrvaškem morju.

GLUHOSLEPOTA KOT SPECIFIČNA, SAMOSTOJNA INVALIDNOST Strokovna služba Združenja DLAN

Vinko Trinkaus

Foto: Združenje DLAN

Da je **gluhoslepota specifična, samostojna invalidnost**, nanjo opozarja Združenje gluhoslepih Slovenije DLAN, že več kot 17 let. Ljudje z gluhoslepoto mnogokrat nimajo veljavnega diskurza, njihove besede pa so za večinsko družbo nerazumljive ali neresnične. Prav zato je tokrat **zapis javnega govora Vinka Trinkausa**, ki je na Pogačarjevem trgu, pred kratkim spregovoril pred množico in odločevalci. Na njegovo željo je govor tudi zapišan, prav tako dostopen na vseh družbenih omrežjih Združenja DLAN.

Govor gluhoslepega Vinka Trinkausa

Sem Vinko Trinkaus in sem **popolnoma gluhoslep**. Popolnoma nič ne vidim in nič ne slišim. Živim sam v stanovanju in rabim pomoč osebne asistencije, tolmača za jezik gluhoslepih in spremstvo. Pred leti je Društvo gluhih želelo, da grem v dom starejših, ampak jaz se s tem nisem strinjal. Gluhota in gluhoslepota nista enaki invalidnosti. Gluhoslepi ne vidimo in ne slišimo, to pomeni dvojno invalidnost. Zato ne moremo biti obojni v isti organizaciji. Gluhota je lažja invalidnost, gluhoslepota pa najtežja invalidnost. Gluhoslepi še vedno doživljamo številna poniževanja, krivice, nasilja in hude manipulacije. Združenje DLAN je edina organizacija v Sloveniji, ki dejansko skrbi za gluhoslepe. V Združenju DLAN že 17 let čakamo na zakon za pravice gluhoslepih. Življenje brez pravic je zelo težko.

MATJAŽ JUHART

sekretar Zveze društev gluhih in naglušnih Slovenije

Umetnost naj bo dostopna vsem

Osebe z izgubo ali okvaro sluha se vsak dan srečujejo s številnimi izzivi. Kljub temu, da imajo pravico do enakih možnosti kot slišiči, se pogosto soočajo s težavami in ovirami, ki jim preprečujejo popolno vključevanje v družbo. MOL je izredno občutljiva do vseh ranljivih skupin, vključno z invalidi in osebami z izgubo sluha. Zato ni slučajno, da je občina po meri invalidov. Zagotovo pa je nevidna invalidnost velik izziv, saj se je ne vidi na daleč, se jo pa zazna takoj, ko je človek v stiku z osebo z izgubo sluha.

Gluhi in naglušni se zavedajo vseh ovir, zato hitro zapadejo v izolacijo, osamitev in socialno distanco. Ne želijo se izpostavljati, zahtevati in izražati potrebe po tem, da bi bolje slišali, saj kmalu dobijo občutek, da so za okolje moteči in naporni. Vse to pa posledično vodi v umik in pasivnost. Zaradi tega se hitro razvijejo tudi težave na področju duševnega zdravja.

Eden najpomembnejših izzivov za gluhe in naglušne je komunikacija. Pogosto se znajdejo v situacijah, kjer se ne morejo učinkovito sporazumevati z drugimi ljudmi. Dobro slišati še ne pomeni vse razumeti. Pojavi se strah, ali bodo razumljeni oziroma ali bodo razumeli. Prvi pogoj za razumevanje pa je odločitev posameznika, da začne uporabljati slušni aparat ali polžev vsadek, in podpora družine pri tem. Žal se kot družba še vedno z veliko odpora prilagajamo slušnim aparatom, medtem ko so očala že vsesplošno sprejeta tudi kot modni dodatek.

Gledališče je eden najstarejših in najmočnejših načinov izražanja človeške ustvarjalnosti. Prinaša zgodbe, umetnost in različne perspektive, ki lahko navdihujejo in povezujejo ljudi. Vsi posamezniki, vključno z gluhihimi in naglušnimi, imajo pravico do umetnosti in kulturnih izkušenj, zato jim mora biti zagotovljen dostop do njih. Zdaj se pogosto zanašajo na vizualne elemente, kot so govorica telesa, izrazi obraza in elementi scenografije, da bi razumeli in doživeli zgodbo. Vendar pa lahko izgubijo pomembne vidike predstave, kot so dialogi in zvočni učinki. To lahko privede do omejene izkušnje in občutka izključenosti. In to je tudi največja ovira, zaradi katere se ne udeležujejo kulturnih prireditev.

Eden od načinov, kako odpraviti ovire in omogočiti dostop gluhih in naglušnim posameznikom do gledališča, je vključitev gledališkega tolmača. Gledališki tolmač je strokovnjak za znakovni jezik, ki spremlja gledališko predstavo in tolmači dialoge ter zvočne elemente v znakovni jezik. Gluhim omogoča, da spremljajo in razumejo dogajanje na odru ter se vključijo v celotno izkušnjo predstave.

Drugi način dostopnosti so sprotne podnapisi ali nadnapisi, kjer se zapisujejo vse izrečene besede in zvočni učinki. Tako naglušne osebe lažje razumejo tudi vsebino in celoto zgodbe. Gledališke ustanove imajo pomembno vlogo pri zagotavljanju dostopa gluhih in naglušnim posameznikom do gledaliških predstav.

V MOL je v preteklosti tekel poseben projekt, v okviru katerega so nekatera gledališča z gledališkim tolmačem odprla določene predstave osebam z izgubo sluha. Želimo si in spodbujamo kulturne ustanove, da bi vsako

leto vsaj eno predstavo podprle z gledališkim tolmačem, vse druge predstave pa s sprotnimi nadnapisi.

ŽELIMO SI, DA BI GLEDALIŠČA VSAKO LETO VSAJ ENO PREDSTAVO PODPRLA Z GLEDALIŠKIM TOLMAČEM.

Mnenja avtorjev ne izražajo nujno stališč MOL in uredništva glasila Ljubljana.

JULIJ-AVGUST 2023 | 17

FOTOREPORTAŽA S POTOVANJA PO JUŽNI KOREJI

Dr. Bogomil Ferfila

Nekaj utrinkov iz Južne Koreje

Foto: osebni arhiv Bogomil Ferfila

Sporočevalca izdaja Združenje invalidov – Forum Slovenije, Linhartova 3, p.p. 3534, 1116 Ljubljana

Glavni in odgovorni urednik: Borut S. Pogačnik

Tajnica uredništva: Katarina Lukešević

Telefon: 041/381-679

e-naslov: info@zifs.si

Mednarodna standardna serijska številka: ISSN 2630 – 3639

Z odločbo Ministrstva za kulturo z dne 16.12.2020 je elektronski medij »Sporočevalce« v razvidu medijev pod zaporedno številko 2378.

Uredniški odbor sestavljajo: Borut Sever (FIHO), Luka Pavlin (ZDSSS), Anton Petrič (ZDGNS), Jože Globokar (ZPS), Anja Pišlar (Zveza Sožitje), Pavel Kranjc (ZMS), Drago Perko (Zveza ŠIS – SPK), Jože Ocvirk (Društvo za zdravje naroda), Irena Vovk Terčič (Zveza Sonček so.p.), Niko Kostjukovskij (predstavniki bralcev)